

**AMERİKA'DA SİYASAL YAPI VE KARAR-ALMA MEKANİZMASI: KONGRE,
BAŞKAN VE YARDIMCI ORGANLAR**

Ekrem Yaşar AKÇAY¹

ÖZET

II. Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte etkisini, gücü hissettiren ABD, Soğuk Savaşın sona erdiğinde, dünyanın süper gücü, tek hakimi olmuştur. Bu yüzden, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan beri ABD'yi çalışmak, dünya politikasını anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu nedenle her şeyden önce biz ABD'nin iç yapısına, siyasi yapısına ve karar alma sürecine bakmalı ve anlamalıyız.

Anahtar Kelimeler: II. Dünya Savaşı, ABD, Karar-Alma Mekanizması, Süper Güç, Dünya Politikası

**POLITICAL STRUCTURE AND DECISION-MAKING PROCESS IN AMERICA:
CONGRESS, PRESIDENT AND SUBSIDIARY COMMITTEES**

ABSTRACT

Within the ceasing the Second World War, USA, that sensed its effect , power, when the Cold War finished, became superb power , single dominant of the world. However, especially, since Second World War, studying the USA will be benefical to understand the world politics. Therefore, first of all, we must examine and understand internal structure, political structure and decision-making process of USA.

Keywords: Second World War, USA, Decision-Making Process, Superb Power, World Politics.

---

¹ Arş. Gör., Hakkari Üniversitesi, İİBF, Uluslar arası İlişkiler Bölümü, ey_akcay@hotmail.com.

GİRİŞ

I. Genel Olarak ABD

1492, II. Dünya Savaşı'nın bitimiyle girilen Soğuk Savaştan beri dünyanın süper gücü, tek hakimi olma yolundaki ABD, özellikle kıtanın 1492'de keşfiyle beraber birçok ülkenin sömürüsüne maruz kalmıştır. İngiltere sömürüsünde olup onların zulümlerinden bıkararak isyan eden 13 koloni, 1776'da bağımsızlığına ilan etmiş ve 1789 'da Anayasa'nın kabulüyle gerçek bir devlet olmuştur. İç işlerinde serbest 50 eyaletten oluşmaktadır. Çok geniş topraklara sahip olduğundan değişik iklimler görülmektedir. Ancak, bütün ülkede karasal iklimin hakim olduğunu söylemek mümkündür. Ülke Asya-Avrupa içinde yükselen bir ada konumundadır. Ülkenin başkenti, Washington, D.C., resmi dili İngilizcedir. Ülkenin en büyük şehri New York'tur. Nüfusu yaklaşık olarak 300 milyon kadardır.(<http://tr.wikipedia.org>, 2010).

Kıtanın keşfiyle beraber, çok göç alan bir ülke haline gelmiştir. Bu durum hala devam etmektedir. İlk gelenlerin buraya göç etme nedenlerine değinecek olursak;

- Avrupa'daki açlık sorunu
- Dini baskılar (30 yıl savaşları)
- Macera
- Geniş bir araziye sahip olması, topraklarının verimli olması
- Değerli madenlerin bulunması sayılabilir.

Yakın geçmişimizdeki göçlerin nedenine değinecek olursak;

- Beyin göçü
- İş imkanlarının fazlalığı
- Daha rahat ve özgür bir yaşam arzusu
- Daha fazla para kazanma arzusu
- Siyasette biraz daha etkin olma isteği
- Ülkedeki yaşam tarzı, tüketim kültürü ve bazı değerlerin insanlara çekici gelmesi

(McDonalds, Hollywood...) sayılabilir (<http://www.50states.com>, 2010).

Amerika'da yaşayanlar, Avrupa'daki dini baskılardan kaçıp kendi dinlerini daha rahat ve özgür yaşamak isteyen insanlar olduklarından diğer ülkeler içindeki en muhafazakar toplumu

---

oluşturmaktadır. Çok göç aldığı için, çok sayıda ulusu içinde barındırır. Bu yüzden Amerika, klasik ulus-devletten farklıdır. Ülke'de;

- %30 civarında Katolik
- %2 civarında Yahudi ve Müslüman
- %12 civarında Zenci
- %15 civarında İspanyol
- % 3-4 civarında Uzak Doğu'dan insan bulunmaktadır. (<http://tr.wikipedia.org>,

2010).

Bu insanlar, Amerikancılık/Amerikanlaştırma adı verilen bir erime potası içine girip bu yapıyı benimsiyorlar ve böylece kendilerini Amerikalı olarak tanımlıyorlar. Ayrıca, kendi kültürlerini, uluslarını da unutmuyorlar.(American-Polish) Bu durum, ABD'de kültürel bir zenginlik olarak görülüyor ve bu gruplar kendi kimliklerini (alt kimlik) unutmadıkları gibi, Amerikancılığı üst kimlik olarak benimsedikleri için ulusal bütünlük de bozulmuyor.

Ekonomik olarak, çok güçlü bir ülkedir. II. Dünya Savaşı'ndan bu yana dünya ekonomisinin yaklaşık %60 sahiptir. Ülkenin para birimi Amerikan Dolarıdır. GSMH yaklaşık olarak 14 Trilyon USD'dir.

Ayrıca, Ülke, İngiliz sömürgesi altında kaldığından sömürgecilik ve kolonizme karşıdır. Temel hak ve özgürlükler, hürriyet söz konusudur. Açık diplomasiyi, eşit, adil, dengeli bir ilişkiyi savunurlar. Liberalizmin etkisi altındadırlar.

Askeri olarak, ülke, dünya savuma harcamalarının %50'sini gerçekleştirmektedir. Her bölgede, her ülkeyi vuracak üsse sahiptir diyebiliriz.

Ülke, teknolojik olarak da çok güçlüdür. Bilgisayar, elektronik, uzay, meteoroloji v.b alanlarda liderdir. Yıllık patent kayıtlarında birinci sıradadır.

Bütün bunların yanında, onun lider olmasını sağlayan, gücü idare edebilen, kontrol edebilen, yürütebilen, stratejik akla sahip bir siyasi iktidara da sahip olması belki de en önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

II. Amerikan Siyasal Sisteminin Yapısı, İşleyişi ve Temel Özellikleri

50 eyaletten oluşan bir federal yapıya sahip ABD’de Başkanlık ve Kongre Sistemi vardır.(Arı, 2000: 17). Başkanlık Sistemi kısaca, yürütmenin başı ve meclisin ayrı ayrı halk tarafından seçildiği anayasal düzenin adıdır.(<http://www.haber10.com>, 2010). Teorik olarak kamu yönetiminin işleyişine ve federal devlet yönetiminin ruhuna en çok ve ileri derece bağımsızlık sağlayan sistemdir. (Parlak, 2005: 65). Kökeni 1787 Anayasası olan bu siyasal yapı ve karar alma mekanizması şu 4 yapıda kendini bulur: (<http://www.sabah.com.tr>, 2010).

Demokratik Yapı

Federal Sistem

Güçler Ayrımı

Kontrol ve Denge

Federalizm’de yetkiler önce federal düzeyde, yasama, yürütme ve yargı organları arasında sonra da federal hükümet ve eyaletler arasında paylaştırılmıştır (<http://www.50states.com>, 2010). Eyaletler anayasaya aykırı yasa çıkaramazlar. (<http://www.50states.com>, 2010). Organlar arasındaki bu dağılımla hem demokratik yapı düzenli bir şekilde işlemekte hem de organlar arasında denge sağlanıp çatışmalar önlenmektedir.

Güçler Ayrımı’nda ise Kongre’ye yasama, Başkan’a yürütme ve Anayasa Mahkemesine de yargı görevi verilerek bu ilke kesin bir şekilde uygulanmaktadır (Arı, 2004: 193). Yani, Kuvvetlerin sert ve kesin ayrılığı ve birbirlerine karşı eşitliği söz konusudur. (<http://www.sodev.org.tr>, 2010). Bu 3 yapı birbirlerine rakip değil, birbirinin dengeleyicisi olarak düşünülmüştür. (Kaymaz, <http://www.ilet.gazi.edu.tr>, 2010). Bu sayede sınırlı bir iktidar ortaya çıkarılarak temel hak ve özgürlüklerin garanti altına alınması sağlanmaktadır (<http://huseyinatmaca57.blogcu.com>, 2010). Ayrıca bu ayırım diktatörlüğün oluşmasına da engel olmuştur. Çünkü diktatörlükte, diktatör bu üç yapıyı kendi bünyesinde toplar. Sistem böyle bir durumun oluşmasına balta vurmuştur.(<http://www.ldp.org.tr>, 2010). Aslında bu ayırım Hobbes’in Leviathan’ı ile doğmuştur.(Tannebaum ve Schultz, 2005: 206). Hobbes, Leviathan’ı, devletin en üst kurum olduğu, sözlerinin kanun olduğu, halkın sözlerinin, görüşlerinin kale alınmadığı yapı olarak tanımlamaktadır. İnsanlar,” gücü tek ele verdiğimizde, Leviathan

---

/Ejderha meydana gelir” düşüncesiyle bu yapıyı ayırmışlar, her yapıyı ayrı bir ele vermişlerdir.(Tannebaum ve Schultz, 2005: 212-214).

Kontrol ve Denge de ise anlatılmak istenen, yasama, yürütme ve yargının birbirinden tamamen ayrı olduğu ancak bazı araçlarla birbirlerine müdahale ettikleri ve birbirlerinin keyfi davranmasını engelleyip birbirlerini dengeledikleridir.(Arı, 2000: 19). Meclisin Temsilciler Meclisi ve Senato olarak 2’ye ayrılması, Başkan’ın Kongre’den geçen yasaları veto edebilmesi ve Başkan’ın üst düzey bürokratları ataması için Senato’nun onayının gerekmesi, bu dengenin işleyişinin en güzel örnekleri olarak görülmektedir.(<http://turkish.turkey.usembassy.gov>, 2010). Sistemdeki bu yapılar, birbirlerini frenleyebilir. Ancak, birbirlerini hızlandırmazlar ve herhangi bir eylem için zorlayamazlar (<http://www.radikal.com.tr>, 2010). Böyle bilinse de bazen birbirlerini zorladıkları da görülmektedir. Mesela, Kongre, ticari konularda başka ülkelere müzakere konusunda, Yönetimi çok zor durumda bırakabilmektedir. (TÜSİAD, <http://www.tusiad.us>, 2010).

Bunların yanında, ABD’de, belki de ülkede Başkanlık Sisteminin başarıyla işlemesini sağlayan sebeplerden biri olarak, 2 partili yapı bulunmaktadır. (<http://www.barobirlik.org.tr>, 2010). Yani, sistemde 2 parti vardır. Üçüncü parti ve bağımsız partiler uzun süreden beri sistemi etkileyecek durumu henüz gelmemişler. Bu partiler sistemde yer almalarına karşın iki parti hep etkin durumda olmuştur. Bu iki parti arasında da derin ideolojik görüş ayrılıkları da yoktur.(Cumhuriyetçiler ve Demokratlar) Aslında bu, Amerika’ya İngiltere’den miras kalmıştır ve bu yapıyla beraber ülkede Dar Bölge Çoğunluk Sistemi uygulandığı görülmektedir.(Çoğunluğa sahip olan parti 1 oy bile fazla olursa o bölgeden milletvekili çıkarır.)(Heywood, 2006: 374). Ayrıca yapısal anlamda partilerin teşkilatları yoktur. Seçim öncesi toplanırlar, seçim sonrasında hiçbir faaliyetleri yoktur. Partiler, zayıf ve istikrarsızdırlar. Burada Negatif Hukuk Anlayışı karşımıza çıkmaktadır. Partilere ilişkin yasaklar kayıt altına alınmıştır. Diğer durumlarda partilere özgürlük tanınmıştır. Bu yüzden de organik yapıları, devlet başkanları yoktur. Ayrıca sistemde adaylar kendileri, tek başlarına yarışır. Maliyeti yüksek olduğu için de lobi ve bazı etnik gruplardan destek alırlar, yardım isterler.

Sistemin temel dinamiklerinden biri olan Anayasa’ya değinecek olursak, kimilerine göre birliğin eyaletler üstündeki egemenliğini vurgulayan federalist eğilimler ile eyaletlerin

---

özerkliğini vurgulayan federalizm karşıtı eğilimler arasındaki bir uzlaşma sonucu oluşmuştur. (Akaya, Anday, v.d., 1993: 176). ABD Anayasası, Kurucu Babalar tarafından hazırlanmıştır.(<http://www.baremdergisi.com>, 2010). Kısadır, tartışmalı ve detaylı konulara girilmemiştir. Çerçeve Anayasa (Atar, 2004: 6) şeklindedir. Anayasa, 3 konuda sessiz kalmıştır:

- Beraberliğin nasıl bir beraberlik olduğu konusu
- Siyasi partiler ilgili hiçbir düzenlemesi yoktur.
- Yargı konusunda sadece Amerikan Yüksek Mahkemesi'nden bahseder.

Başlangıçta Anayasa'da 7 madde vardı, sonra bunlara 20 kadar düzeltme yapıldı bunlar da Anayasa maddesi olarak değerlendirildi. Orijinal maddelere hiç dokunulmadı. (<http://www.usconstitution.net>, 2010).

Sistemin diğer bir dinamiğini de Lobiler oluşturmaktadır. ABD siyasi sistemine ve karar alma mekanizmasına gerek ekonomik gerekse nüfus olarak çok büyük etkileri vardır.(Arı, 2000: 152). Özellikle partilerin teşkilatlarının olmaması, başkanlarının bulunmaması, adayların seçimlere kendilerinin hazırlanması ve bu işin maliyetinin yüksek olması bu tür gruplara ihtiyacı doğurmaktadır. Lobicilik, zararı da olsa(rüşvet) yararı da olsa ABD'de demokrasinin işlemesine katkı sağlar. Sistemi çalıştıran katalizör görevi görürler. Sisteme etkileri 2 şekilde görülür:

- Destek şeklinde
- Tehdit şeklinde

Bütün bu oluşumlarla, yapılarla görülmektedir ki ABD siyasi sistemi kimseye, tek başına, hiçbir konuda mutlak karar verme gücü tanımamıştır. Ayrıca, bu yapı, hem federal yapıda hem de eyaletlerde benzer şekilde işlemektedir(<http://www.forumgazetem.com>, 2010)

III. Kongre ve Karar Alma Mekanizmasına Etkileri

Yasama yetkisine bütünüyle sahip olan Kongre 535 üyeden oluşur ve 2 kanadı vardır:

- Temsilciler Meclisi
- Senato

Bu çift meclis sisteminin kullanılma sebebi; eyaletleri memnun etmek içindir. Eyaletlerin hem Senato hem de Temsilciler Meclisi'nde reyleri bulunmaktadır.

Temsilciler Meclisi'ne seçilmek için;

- 25 yaşını doldurmuş olmak
- 7 yıldır Amerikan vatandaşı olmak
- Seçim sırasında o eyalette oturuyor olmak gerekir (<http://tr.wikipedia.org>, 2010).

Üyelerin görev süresi, Anayasa'da 2 yıl olarak belirtilmiş olup 2/3 çoğunlukla herhangi bir üyenin ihracına karar verilebilir.(Arı, 2000: 38)

Temsilciler Meclisi, 435 üyeden oluşur. Üyeler, nüfusa göre orantılı olarak, 50 eyaletten 2 yıllığına seçilen üyelerden oluşmaktadır. Ölüm, istifa, ihraç edilme şekliyle üyeliğin sona ermesi halinde eyalet valisi ara seçim yapılmasını sağlayarak boşalan koltuğun bir an önce dolmasını sağlarlar.(Parlak, 2005: 67) Hangi eyaletin ne kadar üye çıkaracağı Kongre tarafından belirlenir. Her üyenin 1 oy hakkı bulunmaktadır. Temsilciler, seçilmek istedikleri sürece tekrar seçilebilirler. Temsilciler Meclisi üyeleri, lidere ve partiye bağımlı olmaktan çok seçmene bağımlıdırlar.

Senato'ya seçilmek için ise;

- 30 yaşını doldurmak
- 9 yıldır Amerikan vatandaşı olmak
- Seçildiği esnada o eyalette oturuyor olmak gerekir. (<http://www.resimland.com>, 2010).

Görev süreleri 6 yıldır ancak 1/3'ü 2 yılda bir değişir.(Abrahamsom, Bates, vd., 1993: 369) Senato üyeleri, eyalet meclisleri tarafından seçilir. (Daha sonra doğrudan yapılan seçimlerle belirlenmeye başlandı.) (Arı, 2004: 39) Senatörün de 1 oy hakkı vardır. Senato 100 üyeden oluşur. 50 eyaletin her biri Senato'ya 2 kişi gönderir.(<http://www.mersintercuman.com>, 2010) Senatörler de seçilmek istedikleri sürece tekrar seçilebilirler.

Diğer parlamenter rejimlerden farklı olarak Kongre'nin 2 kanadı arasında ast- üst ilişkisi yoktur. 2 kanat da eşit yetkilere sahiptir. Tam bir işbölümü ve işbirliği mevcuttur. Ancak istisnaları da vardır:

- Gelirle ilgili yasa teklifleri önce Temsilciler Meclisi'ne sunulur

-
- Antlaşmaların, üst düzey bürokratların onayı önce Senato'ya sunulur
- Ayrıca, Temsilciler Meclisi ve Senato arasında bir üstünlük olmasa da Senato biraz daha ön plandadır. Çünkü ;
- Senatörler, devlet adamı statüsündedirler.
  - Görev süreleri 6 yıl olduğundan seçilme kaygısı taşımazlar, bu yüzden de riskli kararlara imza atabilirler.
  - Senatörlerin sayısının da az olması onu biraz daha ön plana çıkarmaktadır. Çünkü sayı çok olunca güç azalıyor.
  - Senatörler, Temsilciler Meclisi üyelerine göre daha az prosedüre tabidirler.
  - Temsilciler Meclisi üyeleri sınırlı konularda uzmanken, Senatörler birçok konuda uzmandırlar.(Arı, 2004: 40)

Bunların yanında, Temsilciler Meclisi'nin başkanı çoğunluk partisinin adaydır. Bu kişi başkanla aynı partidense, başkanın sözcülüğünü yapar. Anayasa'ya göre Başkan Yardımcısı, Senato'nun da başkanıdır. Normal şartlarda Senato Başkanı oy kullanmaz. Beraberlik durumu söz konusu olursa oyunu kullanarak sorunu giderir. Senato'nun geçici başkanı çoğunluk partisinin adaydır ancak yetkileri kısıtlı ve semboliktir.(Arı, 2004: 41)

Kongre'nin her bir yasama dönemi 2 yıl olup her biri 1 yıl süren 2 oturumdan oluşur. Kongre, genellikle her yıl 3 Ocak'ta toplanmakta ve 31 Temmuz'da tatile girmektedir. Ancak, Başkan isterse Kongre'yi toplantıya çağırabilmektedir. (Parlak, 2005: 71)

Sistemde, Kongre'ye yardımcı alt ve üst komiteler vardır. Sayıları, partilerin meclisteki durumuyla yakından ilgilidir. Her komitede bir başkan vardır. Komite başkanı olmak için, kişinin tecrübesi, bilgisi, liderliği, kişisel özellikleri ve uzmanlığı önemli rol oynamaktadır. Başkanlık Sistemi'ndeki bu alt yapılar, sistemin istikrarlı işleminde önemli rol oynamaktadırlar. Sistemdeki işbirliği ve işbölümünden dolayı bu komiteler, federal hükümetin üstesinden gelemediği konular üzerinde çalışma imkanı bulabilir ve sistemin işleyişini az da olsa hızlandırabilir. Mesela, Yasa ve kararlar, ilgili komiteye gitmeden önce alt komiteler tarafından incelenir. Bu yasa ve kararlar, onay, gözden geçirme ve değişiklik gibi işlemler için üst komitelerden birine gider. Böylece kararlar Kongre'ye gitmeden önce detaylıca incelenir,

---

daha uygun, düzgün ve sağlam yapıli kararlar ortaya çıkar. Bunun sonucunda da Kongre kararları detaylıca inceleme ve zaman kaybı da yaşamaz.

Temsilciler Meclisi'nde 19, Senato'da ise 17 daimi veya üst komite vardır. Ayrıca her komite ve alt komitelerde STAFF adı verilen yardımcıları bulunmaktadır. Bunlar da;

- Profesyonel Staff
- Sekreterlik İşleri Yapan Stafflar şeklinde 2'ye ayrılır. Sayılarının belirlenmesi ve seçimi partilerin meclisteki durumuyla ilişkilidir. Atanmalarında komite başkanları önemli rol oynar. (Arı, 2004: 62)

Yasa yapma prosedürüne değinecek olursak;

ABD'de yasa yapmak zor ve karmaşık bir süreçtir. Çünkü 2 tane yasama organı vardır. Yasa yapma prosedürü Temsilciler Meclisiyle başlar. Temsilciler Meclisi'ne yasa önerisi verilir. Temsilciler Meclisi Başkanı'na öneri verilir. Başkan uygun görürse öneriyi ilgili komiteye gönderir, uygun görmezse yasa ölür. Komite başkanı arzu ederse yasa önerisini gündeme alır, arzu etmezse almaz. Gündeme aldığı taktirde, komite başkanı herkese bir duyuru yapar. Komite aşaması başlatılmış olur. Lobiler, komite çalışmalarını takip ederek sürece dahil olur, pozisyonlarını belirlerler.(Türker, <http://www.arem.gov.tr>, 2010) Daha sonra tartışmalar yapılır, herkes, görüşünü açıkça beyan eder. Komite yasa önerisinin çıkmasını uygun görürse, öneriyi Temsilciler Meclisi gönderir. Öneri çıktıktan sonra da Senato'ya gönderilir. Senato Başkanı, öneriyi kendilerinin ilgili komitesine gönderir. Komite inceler ve tekrar öneriyi Senato Başkanı'na gönderir. O da uygun görürse öneriyi Senato Genel Kurulu'na gönderir. Çıkan yasa Temsilciler Meclisi'nin kabul ettiği metinse, başkana gönderilir. Değilse, bu komite, bir uzlaştırma metni oluşturmaya çalışır. Uzlaşma olmazsa, yasa ölür. Uzlaşma olursa, metin Kongre'ye gönderilir. Kabul edilirse, yasa başkana gönderilir. Başkan ise 4 şekilde davranabilir:

- İmzalar.
- 10 gün(Pazar günleri hariç) içinde imzalamasa bile o yasa yürürlüğe girer.
- Veto eder, yasa yürürlüğe girmez. Ancak, hem Senato hem de Temsilciler Meclisi

üye sayısının 2/3 çoğunluğu oluşturulup başkana karşı bir direnme olursa yasa yürürlüğe girer.(Çam, 2000: 114)

- Paket Veto(Pocket Veto) söz konusu olabilir. Yani, 10 günlük sürede bir seçim olursa veya Kongre tatile girerse, o yasa önerisi kendiliğinden veto edilmiş olur. (Arı, 2004: 67).

Kongre'nin yetkilerine değinecek olursak;(bu yetkiler başkanı incelerken tekrar ele alınacaktır.)

- Antlaşmaların onaylanması için Senato'nun 2/3'nün onayı gerekir.
- Kongre'nin 2 kanadı da NATO'da ülkeyi temsil eder.
- Üst düzey bürokratların atamalarını Başkan yapar, ancak, Senato'nun onayı gerekir.
- Mali konularda tüm yetkiler Kongre'ye bırakılmıştır.(Temsilciler Meclisi)
- Savaş ilanı yetkisi Kongre'ye bırakılmış.
- Devletin en dinamik organı, halkın sesi, demokrasinin garantisi olarak görülse de dış politika konusunda ise az yetkiye sahiptir. Dış politika'da esas organ başkandır (<http://www.bayar.edu.tr>, 2010).

IV. Başkan ve Karar Alma Mekanizmasına Etkisi

ABD'de Başkan;

- Hükümetin başı, uygulanacak programların koordinatörü
- Parti lideri
- Çıkacak yasaları belirleyen kişi
- Dış Politikada esas karar veren kişi(ancak yetkileri sınırsız değildir. Bazı kararlarının Kongre tarafından tasdik edilmesi gerekir.) (<http://ansiklopedi.turkcebilgi.com>²⁰¹⁰)
- Silahlı Kuvvetlerin baş komutanı
- Devlet başkanı
- Kongre önünde siyasi sorumluluğu olmayan bir hükümet şefi
- Bazılarına göre ise seçilmiş kraldır.(<http://www.2023.gen.tr>, 2010)

Başkan, bu görevleri yerine getirirken hem içten hem de dıştan baskı altındadır.(baskı grupları, bürokrasi, çıkar grupları. Dış unsurlar, siyasi partiler, lobiler, yürütme birimleri, kamuoyu, kongre...)

Başkan, bütün bu görevlerini yerine getirirken onun sosyo-psikolojik özellikleri, siyasal düşünceleri ve yönetim anlayışı sistemin işleyişinde, sistemin performansı adına belirleyici

---

olmaktadır. (Akgün ve Özlük, <http://www.2023.gen.tr>, 2010) Bu rejim tipine adını vermesi de bunun en güzel göstergesidir.

Başkan'ın görev süresi 4 yıldır (<http://ansiklopedi.turkcebilgi.com>, 2010) Ve bir kişi en çok 2 defa Başkan seçilebilir. (<http://www.whitehouse.gov>, 2010) Anayasa, seçimlerin ne zaman yapılacağını Kongre'ye bırakmıştır. Ancak, seçim, kasım ayının ilk pazartesisinden sonra gelen Salı günü olur. Eğer Salı günü ayın başı olursa, seçim de sonraki Salı günü yapılır. Başkan adayları olan kişiler, Senato tarafından onaylanır.(Arı, 2004: 86)

Ayrıca, başkan adayları;

- 35 yaşında olmalı,
- Doğuştan ABD vatandaşı olmalı,
- 14 yıldır Amerika'da oturuyor olmalıdır.

Başkanlar, çoğunlukla WASP'lardan(White, Anglo-Saxon, Protestan) seçilir.(Arı, 2004: 86)

Başkanı doğrudan halk seçmez. Her eyalet sahip olduğu Temsilciler Meclisi ve Senato üyesi kadar 2. seçmen seçer. (Çam, 2000: 98) Bu 2. seçmenlerin (electoral collegue) oyunu alanlar da Başkan ve Başkan Yardımcısı olur. Ancak, vatandaşlar, hem parti çalışmalarına katılarak hem de partilere ve adaylara parasal yardımlarda bulunarak sürece dahil olabilirler. (<http://www.canaktan.org>, 2010)

2. seçmeni seçmenin nedenlerine değinecek olursak; şunları söylemek mümkündür:

- ABD başlı başına bir kıta, geniş, mesafe fazla ve sonuçların alınması zor bu yüzden

2. seçmene ihtiyaç duyuyorlar.

- Ayrıca, halkın kimi seçeceğini kestiremediklerinden onlara güvenemiyorlar. Bu da

2. seçmene ihtiyacı doğuruyor.

Seçimde toplam 538 seçmenin 270'nin oyunu alan başkan olur. Eğer alamazsa en fazla oyu alan 3 kişiden biri Temsilciler Meclisi'nde başkan seçilirken, en fazla oyu alan 2 kişiden 1'i Senato tarafından Başkan Yardımcısı seçilir.(Arı, 2004: 88)

Ayrıca, Başkanın, Temsilciler Meclisi'nde seçilmesi için eyaletlerin mutlak çoğunluğunun oyu gerekir. Her eyaletin 1 oy hakkı bulunmaktadır. Yani buradan da anlaşılacağı gibi, Temsilciler Meclisi'nin başkanı seçmesi olası bir durum değildir.

Başkan seçildikten 2 ay sonra koltuğuna oturur. Sebebi :

- Kıtanın büyük olmasından dolayı sonuçlarının alınmasının uzun sürmesi
- Başkan'a seçildikten sonra kabine oluşturması için süre verilmesindedir.

Bu 2 aylık süre zarfında eski başkan görevine devam eder. Ancak eski başkan, sadece rutin işleri, gündelik işleri yapar, büyük işlere girişemez.(care taker) Bu yüzden ona topal ördek denir.(<http://www.senate.gov>, 2010) (lame duck)

Ayrıca, başkanın ölmesi, istifa etmesi, görevden uzaklaştırılması gibi durumlarda onun yerine başkan yardımcısı geçer.

Başkanın, Kongre önünde siyasi sorumluluğu yoktur. Aslında bunun sebebi yürütmenin bütünü olması ve sistemde güçler ayrılığı ve federalizmin olmasıdır. Ancak başkanın cezai sorumluluğu vardır. Bu da karşımıza sadece “ impeachment”(vatana ihanet) durumunda çıkıyor.(Karabıyık, <http://www.yayed.org>, 2010)

Başkan görevini kötüye kullandığında, Temsilciler Meclisi tarafından suçlu bulunursa, Anayasa Mahkemesi başkanlığında toplanan Senato tarafından yargılanarak görevi elinden alınır.

Başkan'ın dış politika konusunda görevlerine gelince; temelde 3 yetkisi vardır:

- Antlaşma Yapma,
- Bakan, büyükelçi, konsolos ve diğer bürokratları seçmek,
- Yabancı büyükelçi ve devlet bürokratlarını kabul etmektir.

Başkan'a, Senato'nun onayı ve tavsiyesiyle antlaşma yapma yetkisi verilmiştir. Eğer Başkan, antlaşmanın Senato tarafından onaylanmayacağını anlarsa, anlaşmayı geri çekebilir. (SALT-II)

Başkan, Senato'nun 2/3 çoğunluğu sağlayamaması durumunda, antlaşmanın onaylanıp geçirilmesi sorununu, 2 kanattan da geçirdiği, basit çoğunluğu sağladığı bir yasa ile çözer.(Arı, 2004: 91)

Senato, antlaşmayı bazen geldiği gibi, bazen de metin üzerinde değişiklik yaparak ya da bir kısmını çıkartarak onaylayabilir. Başkan da, eğer isterse, yürürlükteki bir antlaşmayı Senato'ya sormadan kendi başına sona erdirebilir.

Ayrıca Başkan, diğer ülke devlet başkanlarıyla, Senato’nun onayını almaksızın yürütme antlaşması yapabilir.(<http://turkish.turkey.usembassy.gov>, 2010) Ancak, bu antlaşmalar, Anayasa’ya uygun olmalı ve Anayasa’nın verdiği hakları ortadan kaldırmamalıdır. Bu durumlarda, Anayasa Mahkemesi, bu antlaşmaların Anayasa’ya uygun olduğunu belirtmektedir. Başkan, bir antlaşma, Senato’da onaylanmadığı veya onaylanmayacağını düşündüğü durumlarda, Yürütme Antlaşmalarına başvurmaktadır.(Umerova, <http://acikarsiv.ankara.edu.tr>, 2010)

Başkan’ın bir diğer yetkisine değinirsek, Bakan, Büyükelçi, Konsolos gibi üst düzey kamu görevlilerini atamaktadır. Bu da Senato’nun onayını gerektirmektedir. Ancak, Başkan, isterse, geçici antlaşmalarla, Senato’nun onayından kaçabilir. Ayrıca Başkan’ın Ulusal Güvenlik Danışmanı, Senato’nun onayını gerektirmeden atanır. (<http://www.ntvmsnbc.com>, 2010)

Başkan’ın bir diğer yetkisi ise, yabancı ülke büyükelçilerini ve üst düzey devlet görevlilerini, Senato’nun onayı gerekmeksizin, kabul etmektir. Bu durum göz önüne alındığında, ülkeleri diplomatik olarak tanımanın da Başkan’ın yetkileri dahilinde olduğunu görebiliriz. Başkan, yetkisini kullanarak, hangi ülkenin tanınıp hangi ülkenin tanınmayacağına kendisi karar vermektedir. (Arı, 2004: 96)

Ayrıca Başkan, büyükelçilerin geri çekilmesini ilgili hükümetlerden isteyebilir. Kendisi de diğer ülkelerdeki büyükelçileri geri çekebilir.(Rusya’nın Afganistan’ı işgali sonucunda Başkan, Moskova Büyükelçisini geri çağırmıştır.)

Bütün bunların yanında Başkan, başkomutan olduğu için de bir takım yetkilere sahiptir ve bu yetkilerden bazıları da dış politikayı yakından ilgilendirmektedir.

Başkan, ABD’yi başkomutanlık yetkisiyle savaşa sokabilir, bir yere sevk edebilir. Silahlı güç kullanıp kullanmamaya, askeri çatışmaları sona erdirmeye ve barış antlaşması yapmaya karar verebilir. Ancak gerekli olduğu takdirde, Kongre, bu duruma müdahale edebilir. Başkan, bir bölgeye savaş veya operasyon kararı almışsa ve Kongre bu duruma 60-90 gün içinde onay vermemişse veya desteklememişse, Başkan, askerlerini geri çekmek zorundadır.(Arı, 2004: 102) Kongreyle Başkan arasında bu görevi paylaştıran Anayasa, dengeyi kurmaya çalışmıştır. Her şeye rağmen Başkan, başkomutan olduğu için, bu görevi Kongreyle

---

pek paylaşmak istemez. Kongre, ülke prestiji, ülke çıkarı için ve ülke tehdit altındaysa Başkan'ın kararına itiraz etmeyebilir.

Eğer Başkan, bir ülkeye savaş kararı almışsa ve asker sevk edecekse, bu durum ülke çıkarlarını ve Başkan'ın uluslararası prestijini korumalıdır, ABD'nin güvenliğini tehlikeye atmamalıdır. O zaman Kongre, Başkan'ın kararlarına itiraz etmez.

Ayrıca Başkan, müttefik ülkelerle üs antlaşması yapabilir, müttefiklere askeri yardım yapma vaadinde bulunabilir. Bu durum, ülkenin uluslararası prestijini korumak veya kaybedilmişse yeniden kazanmak içindir.

Başkan'ın diğer görevlerine değinecek olursak; Başkan, yasaları veto edebilir.(Yasayı 10 gün içinde imzalamalı ya da geri göndermelidir) Ancak, ABD Anayasa'sı Başkan'a, parlamentoya yasa teklifinde bulunma hakkını da vermemiştir (<http://www.sodev.org.tr>, 2010). Bu görevi, Başkan'ını partisi yerine getirmektedir. Ayrıca Başkan, Kongre'yi feshedemez ama toplantıya çağırabilir

Ayrıca Başkan, Anayasa Mahkemesi'nin üyelerini atama görevini de üstlenmiştir.

Bunların yanında Başkan, sadece bürokrasinin değil aynı zamanda icranın da başıdır. Enformasyona çok rahat ulaşır. Her türlü bilgi önce ona gelir. Beyaz Saray'da sürekli bilgi akışı vardır.

Parti Başkanı olduğu için, kendi partisinden olan Kongre üyeleri, tekrar seçilememe korkusuyla onun politikalarını destekler. Ayrıca medya da Başkan'ın konuşmalarına daha

ayrıntılı ve geniş yer verir. Bu da onun aslında sistemdeki en yetkili ve en etkin isim olduğunu göstermektedir.

Bütün bunlar değerlendirildiğinde, Başkan'ın sistemde bu kadar etkin olmasının Başkan Roosevelt zamanında başladığı görülmektedir. 20.yy.'ın sonlarına doğru, ABD, hegemonik olarak güç kazandıkça da Başkan'ın hem ulusal hem de dünya çapındaki etkinliği artmaya devam etmiştir (Akgün ve Özlük, <http://www.2023.gen.tr>, 2010).

V. Yardımcı Organlar ve Karar Alma Mekanizmasına Etkileri

Amerikan Başkanlık Sistemi'nde bakanlar başkan tarafından seçilir, isimleri kamuoyuna okunur. Daha sonra Başkan, isimleri Kongre'ye onaylamaları için gönderir. Eğer

isimler okunduktan sonra kamuoyunda herhangi bir tepki olmamışsa isimler Kongre tarafından onaylanır. Bunların dışında bir de Başkan'ın yürütme bürosu vardır. Burada Ulusal Güvenlik Konseyi, Ulusal Güvenlik Danışmanı ve İstihbarat Birimleri v.b. birimler bulunur. Bunlardan Ulusal Güvenlik Danışmanı, bazı bakanlıkların bile üstünde yer almaktadır. Aslında, bunların hepsinin görevi, yetkileri oldukça fazla olan Başkan'a yardım etmek, gerektiğinde Başkan'a tavsiyelerde bulunmaktır. Bu birimler, Başkan'ın yardımcısı gibi değil adeta Başkan'ın adamı gibidirler. Etkisi sistemde çok büyük olan Başkan'ın politikalarının yürütülmesini sağlarlar. ABD'de hükümet yerine yönetim kelimesinin kullanılmasını nedeni de bundan kaynaklanmaktadır.

A. Dışişleri Bakanlığı

1789'da kurulan bakanlıkta ilk görevi T. Jefferson yapmıştır. Dış politikanın yürütülmesinde hükümetin önemli birimleri arasında yer almaktadır. Başlıca görevleri;

- ABD vatandaşlarının dış ülkelerle ilişkilerde çıkarlarını korumak
- Tüm dış politika konularında başkana tavsiyelerde bulunmaktır. Bu bakımdan,

Başkan'ın temel danışmanı sayılmaktadır.

Bakanın etkinliği de, onun kişisel yeteneğine, tecrübesine ve başkanla olan ilişkisine bağlıdır. Ancak, ülkenin gücü, dünya politikasındaki rolü artmasına rağmen Dışişleri Bakanlığı'nın öneminin aynı derecede artmadığı da gözden kaçırılmamalıdır. Aslında bunun nedeni, Dışişleri konusunda yeni bürokratik kurumların oluşmasıdır. Bütün bu durumlar ele alındığında da, diğer bakanlıklarla karşılaştırıldığında, onlara nazaran küçük bütçeli bir bakanlık olduğu görülmektedir.(1988 yılı itibariyle 3-4 milyar\$ bütçeye sahipken Savunma Bakanlığının 270-280 milyar\$ civarındadır) (Arı, 2000: 205) Ayrıca bakanlığın bünyesinde 30.000 civarında personel görev almaktadır. Bakanlık bünyesinde görevli önemli üst düzey bürokratlardan bazıları da şunlardır:

- Dışişleri Bakanı Yardımcısı
- Siyasal İşlerle İlgili Dışişleri Bakanı Müsteşarı
- Ekonomik İşlerden Sorumlu Dışişleri Bakanı Müsteşarı
- Uluslararası Güvenlik İşlerinden Sorumlu Dışişleri Bakan Müsteşarı

- Yönetimle İlgili Dışişleri Bakan Müsteşarı

Ayrıca bakanlık, örgütlenme biçimi olarak coğrafik ve fonksiyonel yapılara ayrılmış, yer yapının başına bir Dışişleri Bakan Yardımcısı getirilmiştir. Bunun yanında, örgütlenme işbölümüne dayalı olup her büro doğrudan bakanlığa bağlanmıştır.

Bakanlığın askeri konularla ilgili politikalarına bakan siyasi - askeri birimi bulunmaktadır. Kongre'nin dış politika üzerindeki etkisinin artmasıyla birlikte, bu birim, Kongreyle yakın temas içinde bulunarak kararların yürütmenin istediği doğrultuda çıkmasını sağlamakta ve gelişmeleri takip ederek ne yapılması gerektiğine karar vermektedir.

Bakanlık, ilerleyen dönemlerde ekonomik ve teknik konulara da yer ayırmıştır. Eski dönemlerde ABD'nin dış yardım politikaları farklı birimlerin elinde yürütülmekteyken bu iş, 1960'larda kurulan Uluslararası Kalkınma Dairesine bırakılmıştır. Bu birim ise ilk olarak Dışişleri Bakanlığı'na bağlanmış, daha sonra ise Uluslararası Kalkınma İşbirliği Dairesine bağlanmıştır. Bu birim, ne kadar Dışişleri Bakanlığı'ndan ayrı bir yapı olsa da uyguladığı politikaları bakanlıkla eşgüdüm içinde yürütmektedir. (Arı, 2004: 117)

Ayrıca, Uluslararası Kalkınma Dairesi gibi ayrı bir yapıya sahip olan propaganda, istihbarat ve enformasyon işlemlerinin gerçekleştirildiği, bakanlıkla koordineli çalışan Birleşik Devletler Enformasyon Dairesi bulunmaktadır. Bu birimin, bakanlığın yurtdışı propaganda ve istihbarat işlerini yürüttüğünü söylemek mümkündür.

Son olarak, silahların kontrolüne ilişkin işlerle ilgilenen, bakanlıkla koordineli olarak çalışan Silahların Denetimi ve Silahsızlanma Dairesinden bahsedebiliriz.

B. Savunma Bakanlığı

1947'de kurulan bakanlık, ilk başlarda sayı ve etkinlik olarak zayıf gibi görünse de, ilerleyen dönemlerde özellikle ulusal savunma konusunda etkin olarak gücünü artırmıştır. Başkan'ın bütün ordunun başkomutanı olduğu hatırlanacak olursa, Savunma Bakanı da başkomutan yardımcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Savunma Bakanı, tüm askeri birimlerin koordineli biçimde hareket etmesini sağlar.(Arı, 2000:208) Bakanlık, bünyesinde kara, hava, deniz ve Genel Kurmay Başkanlığı'nı barındırmaktadır. Ayrıca bakanlık, ilerleyen dönemlerde 2 alt bölüme de ayrılmıştır. Bunlar:

-
- Savunma Haber Alma Dairesi
  - Savunma Bakanı Ofisi'dir. Ofiste bulunan Savunma Bakan Müsteşarı, Amerikan Dış Politikasının ulusal güvenliğe olan etkisini inceleyip değerlendirmektedir. Ayrıca her kuvvet komutanlığında 3 müsteşar ve 8 komutan bulunmaktadır.

Bunların yanında bakanlık bünyesinde, iletişim, atom enerjisi, lojistik, program analiz ve değerlendirme v.b. birimlerde bulunmaktadır.

C. Hazine Bakanlığı

ABD'de, Dışişleri Bakanlığı gibi büyük öneme sahip bakanlıklardan biridir. Özel bir yeri vardır. Temel görevleri:

- Vergi toplama
- Kamu borçlanmalarını yönetme
- Merkez Bankası'nı yönetme
- Ordunun mühimmatını temin etme v.b.'dir.(<http://www.bayar.edu.tr>²⁰¹⁰)

Bu önemli işlevleri sebebiyle Kongre, bu kurum yapısı ve faaliyetleriyle yakından ilgilenmektedir.

D. Diğer Bakanlıklar

Yukarıda anlatılan bakanlıklar dışında ABD'de, Maliye, Adalet, Tarım, İçişleri, Enerji, Eğitim, Sağlık ve Sosyal Hizmetler, Çalışma, Ulaştırma ve Ticaret Bakanlığı gibi bakanlıklarda bulunmaktadır. Bu bakanlıklar da görevleri itibarıyla ABD'nin Dış Politika sürecine katkıda bulunmaktadırlar. Özellikle savaş sonrası dönemde, özde paranın genelde ekonominin ABD dış politikasında önemi artınca Maliye, Ticaret ve Tarım Bakanlıkları gibi bakanlıkların öneminin de arttığı görülmektedir. Tarım Bakanlığı'nın diğer ülkeler yapılan gıda ve tarım ürünlerini yardımlarını organize etmesi, az gelişmiş ülkelerde tarım politikalarını desteklemesi, gerektiğinde uzman göndermesi, onun ne kadar önemli hale geldiğini göstermektedir.

Bunların dışında, bakanlık olmamalarına karşın dış politika sürecinde önemli olan NASA'ya (Uluslararası Havacılık ve Uzay Dairesi) değinmek yerinde olacaktır. Çünkü birim, ABD'nin askeri faaliyetlerini yönlendirecek ve küresel güç dengesine etki edecek

---

kapasitededir.(<http://tr.wikipedia.org>, 2010) ABD'nin uzay programlarını yönetmekle görevli olan NASA, bunun yanında, Amerikan astronotlarını uzaya göndermeyle de bilinir.

E. Başkan'ın Yürütme Bürosu

Bu yapı, çok sayıda birim ve bürokrattan oluşur. Bu bürokratların hemen hemen hepsi başkanla gelip başkanla gitmektedirler. Sistem, gücün merkezileşmesine izin vermeyen bir sistem olduğu için bürokratlara da bir takım önemli yetkiler vermiştir. Bu yetkilerle onlar da sistemde önemli hale gelip ve başkanı etkileyecek duruma gelmişlerdir.

Sistemin düzgün bir şekilde işlemesi için de bu yapıların hepsinin birlikte, uyum içinde çalışması gerekmektedir. Bu yapıda, Başkan'a yakın bazı yapılardan bahsetmek yerinde olacaktır:

1. Ulusal Güvenlik İşleri Danışmanı

Ulusal Güvenlik Konseyi'nin başında bulunur. Başkan Kennedy ile başlayıp ondan sonra gelen Başkanlar tarafından da devam eden bir uygulama olmuştur (Arı,2004: 125). Sistemde önemli bir yere sahip olan Ulusal Güvenlik Danışmanı'nın atanması için Senato'nun onayına gerek yoktur.(<http://www.ntvmsnbc.com>, 2010) Başkan'ı uluslararası durum konusunda günlük olarak bilgilendirir. Önemli olaylar arifesinde, Başkan'ın gerekli bütün bilgileri elde etmesini sağlar.(Koç, <http://www.asam.org.tr>, 2010) Bu yüzden gerekli bilgileri derler. Bu da Başkan'ın sağlıklı karar vermesine yol açarak sistemin işleyişini rahatlatır, kolaylaştırır. Ayrıca, Başkan'ın değişik kurumların öneri ve bakış açılarından haberdar olmasını sağlayarak önde gelen politika yapımcılarının sürece dahil olmasını sağlar. Kurumlardan gelen haberleri tarayarak neyin önemli ve gerekli olduğunu belirler ve Başkan'a iletir. Bunların yanında, politikaların hukuki yönlerinin dikkate alınıp alınmadığını ve Başkan'ın direktiflerinin uygulanıp uygulanmadığını takip eder. Ayrıca Ulusal Güvenlik Danışmanı, uygulamada karşılaşılabilecek zorlukların, engellerin belirlenmesini de sağlamakla görevlidir. Yani, Ulusal Güvenlik Danışmanı ve onun altında çalışan personel, Başkan adına sistemin işleyiş sürecini gözetlemektedir. Bu tür görevlerinden dolayı bir çok üst düzey bürokratin bile üstünde yer

---

almaktadır. Hatta Dışişleri Bakanı’nın öneminin, zamanla Ulusal Güvenlik Danışmanı’na kaydığını söylemek mümkündür.

2. Ulusal Güvenlik Konseyi

1947’de Ulusal Güvenlik Yasası ile kurulmuş olup 1947’den beri, Amerikan’ın güvenlik politikası burada koordine edilmektedir. Başkan’ın en yakın dış politika ve güvenlik danışmanlarından oluşur. Amerikan ulusal güvenlik sisteminin alt yapısı ve mimarisi burada oluşmaktadır. Kurumda, yüz civarında alt sistem vardır ve süreç, bunlar arasında resmi ve gayri resmi şekilde işleyen kurumsal bir süreçtir.

Ulusal Güvenlik Konseyi, aslında, 2.Dünya Savaşı sırasında Başkan Roosevelt’in sergilediği kişisel ve düzensiz yönetim ve karar almasına tepki olarak kurulmuştur.(Koç, <http://www.asam.org.tr>, 2010) Kongre, Ulusal Güvenlik Konseyi vasıtasıyla Başkan’ın tek başına, keyfi karar almasını engellemek istemiştir. Zamanla Başkan’ı kısıtlayan, denetleyen bir yapı olmaktan çıkarak güvenlik politikalarının entegrasyonu, koordinasyonu ve Başkan tarafından kontrolünün bir aracı haline gelmiştir. Bunların yanında, zamanla diplomatik dosyaları takip etmek, bakanlıklar arası hakemlikler yapmak gibi görevlere de sahip olmuştur.(Lefebvre, 2005: 81)

Başkan Truman, ilk başlarda Konsey’i kendine karşı bir rakip olarak gördüğü için toplantılara katılmaktan kaçınmıştır. Ancak Truman, Kore Savaşı’yla beraber Konsey’in dış politika ve güvenlik konusunda faydalı olabileceğini düşünerek toplantılara katılmaya başlamıştır. O zamanlarda sınırlı personel ve belli konularda çalışmasına rağmen özellikle Soğuk Savaş döneminde en önemli kilometre taşlarından biri olmuştur. Bu nedenlerden dolayı Başkan Eisenhower, gerek askeri tecrübesi gerekse kişisel becerilerinden dolayı Konsey’e ayrı bir önem vermiştir. Başkan Kennedy ile Konsey çok daha öneli bir yere gelmiştir. Hatta, onun Ulusal Güvenlik Danışmanı, George Mac Bundy kara alma sürecinde kilit isim olmuştur. Ofisini Beyaz Saray’a taşıyan ilk Ulusal Güvenlik danışmanı olması ve Beyaz Saray’da Özel Kriz Merkezi’nin ilk onun zamanında kurulması bunun en önemli göstergelerindedir. Öneminin gittikçe artması sonucunda doğal olarak sayısında da bir artış gözlenmiştir. Önemi Kissinger ile daha da artan Konsey’in yetkileri, Başkan Regan döneminde danışmanlık ve ulusal

---

güvenlik konusundaki politikaların koordinasyonu ile sınırlandırılarak ve de sayıları bir hayli azaltılarak diğer kabine üyeleri arasında sürtüşme önlenmeye çalışılmıştır.(Arı, 2004: 126) Bushla devam eden süreçte Konsey, eski prestijini kazanmaya başlamıştır. Günümüzde de Konsey ve Danışmanı, dış politikaya ilişkin karar alma sürecinin merkezinde yer almaya, kilit isimlerden biri olmaya devam etmektedir.

3. İstihbarat Birimleri

a. CIA

2. Dünya Savaşı sırasında faaliyet gösteren Stratejik Hizmetler Dairesi içinde oluşup Merkez İstihbarat Teşkilatı olarak bilinen CIA, resmen, 1947'de, Başkan Truman tarafından hazırlanan Ulusal Güvenlik Yasası kapsamında oluşturulmuştur.(<http://sozluk.sourtimes.org>, 2010)

Aslında ABD'de dış politika alanında istihbarat toplama faaliyetleri İngiltere'ye karşı yapılan Bağımsızlık Savaşları(1775-1783) sırasında başlamıştır. O dönemde George Washington, istihbarata büyük önem vermiştir ve bu konuda bir örgüt kurma çalışmaları başlamıştır. 1775'te de Kongre kararıyla Gizli Haberleşme Komitesi adıyla Amerika'nın ilk istihbarat örgütü kurulmuştur. Teşkilat, Amerika'nın bağımsızlığını destekleyen devlet, kişi ve kurumlarla haberleşme, görüşme ve bilgi toplama faaliyetlerinde bulunmuş, Amerika'nın bağımsızlığı lehine bir kamuoyu oluşturma ve propaganda faaliyetleri için çalışmıştır. Ayrıca teşkilat, yurt dışına çok sayıda ajan göndermiştir. Teşkilatı İngilizlere karşı çalışan ilk ajanı Nathan Hale'dir. Tüm CIA personeli tarafından örnek alınan Hale, faaliyetleri sırasında yakalanıp asılmıştır. Heykeli CIA'nın merkez binasının önünde bulunmaktadır.(<http://www.frmpaylas.com>, 2010)

Teşkilatın başında bir başkan bulunur. CIA Başkan'ı, Başkan tarafından atanmakta ve Senato'nun onayıyla göreve başlamaktadır.(Arı, 2004:128) CIA Başkan'ı, tüm istihbarat faaliyetlerini koordine etmekle, istihbarat konularında Başkan'a danışmanlık yapmakla ve tavsiyelerde bulunmakla görevlidir.

Ayrıca, CIA'nın görevleri arasında, gizli istihbarat, kontr-espionaj, gizli operasyonlar olmak üzere her türlü istihbarat fonksiyonunu etkili biçimde kullanmayı da saymak mümkündür.

Bu birimlerde çalışacak kişilerde aranan en önemli özellik ise, uzman olmaları ve güvenilir olmalarıdır.

İstihbarat toplama faaliyetleri, ABD için eski zamanlara dayansa da, ilk zamanlarda çok etkili olmayan teşkilat zamanla önemli bir haline gelmiştir. Personel ve bütçe bakımından Dışişleri Bakanlığı'ndan daha büyük bir yapıda olması bunun en önemli göstergesidir

Bunu yanında Başkan, istihbarat toplamak için sadece CIA'dan yararlanmaz. FBI, Ulusal Güvenlik Dairesi, Dışişleri Bakanlığı Birleşik Devletler Enformasyon Dairesi, Savunma İstihbarat Dairesi ve Savunma Bakanlığı bünyesindeki kuvvet komutanlıklarının içinde bulunan istihbarat birimlerinden de yararlanır.

Aslında, Başkan da, istihbarat faaliyetleriyle doğrudan ilgilenmez. Burada esas yetkili organ, Ulusal Güvenlik Konseyi'dir.(Arı, 2004: 128) Ulusal dış istihbarat amaçları Ulusal Güvenlik Konseyi tarafından değerlendirilir, koordine edilir ve gerekli talimatlar ilgili kişilere verilir. Daha sonra, bu gizli faaliyetleri değerlendirerek Başkan'a önerilerde bulunur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Görüldüğü gibi Amerikan Siyasal Yapısı, parçalara ayrılmış ve düzenli ve sistemli işleyen, her bir birimin birbirini tamamladığı bir mekanizmadır. Böyle bir yapı devlet içinde adaleti, eşitliği, daha adil bir şekilde dağıtmaktadır. Çünkü bu yapı birimlere birbirlerinin astı ya da üstü olması özelliğini değil birbirlerine hemen hemen eşit birbirleriyle ortaklaşa bir koordinasyonda çalışmayı taahhüt etmektedir. Bu da sistemin daha verimli bir yapı ortaya çıkaracaktır.

KAYNAKÇA

ABRAHAMSON, R. L., Alan BATES v.d.; (1993), **Grolier International Americana Encyclopedia**, Medya Holding A.Ş., C:1.

-
- AKGÜN, B. ve E. ÖZLÜK; “Amerikan Başkanlık Seçimleri: Bush-Kerry Yarışı ve Seçimin Türkiye Açısından Muhtemel Sonuçları”, <http://www.2023.gen.tr/ekim04/8.htm>, (08.04.2010).
- AKKAYA, Erol, Fuat ANDAY v.d.; (1993), **Başkanlık Rejimi**, Gelişim Hachette, Interpres Basın ve Yayın A.Ş, İstanbul, C. 1.
- ARI, Tayyar; (2000). **Amerika’da Siyasal Yapı, Lobiler ve Dış Politika**, İstanbul, Alfa Kitabevi.
- ARI, Tayyar; (2004). **Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika**, İstanbul, Alfa Kitabevi.
- ATAR, Yavuz; (2004), **Türk Anayasa Hukuku**, 2. Baskı, Konya, Mimoza Yayınları.
- ÇAM, Esat; (2000), **Çağdaş Devlet Sistemleri**, İstanbul, Der Yayınları.
- HEYWOOD, Andrew; (2006), **Siyaset**, Ankara, Liberte Yayınları.
- KARABIYIK, T., “Başkanlık Sistemi ve Türkiye”, http://www.yayed.org/resimler/ekler/947bf06a885db0d_ek.doc?tipi=9&turu=x&sube=0, (14.04.2010).
- KAYMAZ, İhsan Şefik, “Amerikan Devlet Sistemi ve Türk İmajı”, http://www.ilet.gazi.edu.tr/iletisim_dergi/20/ihsanserif_kaymaz.pdf_ (10.05.2010).
- KOÇ, Ş. B., “Arzın Merkezine Seyahat: ABD Ulusal Güvenlik Konseyi”, <http://www.asam.org.tr/fpr/NSC-UGK.pdf> , (20.03.2010).
- LEFEBVRE, M.; (2005), **Amerikan Dış Politikası**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- PARLAK, Bekir; (2005), **Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetimsel Yapılar**, İstanbul, Aktüel Yayınları.
- TANNENBAUM, Donald ve David SCHULTZ; (2005), **Siyasi Düşünce Tarihi Filozoflar ve Fikirleri**, Fatih Demirci (çev.), Ankara, Adres Yayınları.
- TÜRKER, M., “Amerika Birleşik Devletleri Yönetim Sistemi”, http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim/Dunyada_Kamu_yon/amerika.pdf, (17.03.2010).
- TÜSİAD, “Türk-Amerikan İlişkilerine Bakış: Ana Temaları ve Güncel Gelişmeler”, http://www.tusiad.us/Content/uploaded/TURKIYE-ABD_ILISKILERI_UPDATE2.PDF, (20.05.2010).

-
- UMEROVA, Z., “Yahudi Lobisinin ABD İçindeki Konumu ve Ortadoğu Politikasındaki Rolü”,
<http://acikarsiv.ankara.edu.tr/fulltext/2930.pdf>, (21.04.2010).
- http://www.canaktan.org/ekonomi/anayasal_iktisat/diger_yazilar/sakal-siyasal-karar-alma.pdf,
(05.03.2010).
- <http://sozluk.sourtimes.org/show.asp?t=CIA>, (22.03.2010).
- <http://www.2023.gen.tr/ekim04/8.htm>, (22.03.2010).
- <http://www.frmpaylas.com/cia-tarihcesi-t24059.html?p=52880>, (22.03.2010).
- <http://www.forumgazetem.com/amerikadahayat.htm>, (03.04.2010).
- <http://www.bayar.edu.tr/~iibf/dergi/pdf/c13s12006/mt.pdf>, (05.04.2010).
- <http://www.resimland.com/img1175.search.htm>, (09.04.2010).
- <http://www.haber10.com/makale/1662/>, (10.04.2010).
- http://turkish.turkey.usembassy.gov/uploads/images/cfTZjIV1y6mucViVqvZujg/amerikan_tarih_anahatlar.pdf, (10.04.2010).
- http://www.sabah.com.tr/ozel/baskanlik799/dosya_800.html, (12.04.2010).
- <http://www.whitehouse.gov>, (14.04.2009).
- <http://www.ntvmsnbc.com/news/314532.asp>, (19.04.2010).
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/NASA>, (19.04.2010).
- <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=139477>, (03.05.2010).
- <http://huseyinatmaca57.blogcu.com/2883046/>, (09.05.2010).
- <http://www.ldp.org.tr/liberalizm.asp?level1=baskanlik>, (10.05.2010).
- http://www.sodev.org.tr/Haberler/2007/cumhurbaskani_secimi/baskanlik_sistemi_secilmis_sultanlik.htm, (13.05.2010).
- <http://www.usconstitution.net>, (14.05.2010).
- http://turkish.turkey.usembassy.gov/uploads/images/cfTZjIV1y6mucViVqvZujg/amerikan_tarih_anahatlar.pdf, (17.05.2010).
- http://www.mersintercuman.com/yazar_detay.asp?haber_id=360, (20.05.2010).
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Amerika_Birle%C5%9Fik_Devletleri, (25.05.2010).
- <http://www.50states.com>, (25.05.2010).
- http://www.baremdergisi.com/news_detail.php?id=7721, (25.05.2010).

http://www.senate.gov/reference/glossary_term/lame_duck_session.htm, (25.05.2010).